



**Ytre Hvaler
nasjonalpark**

Postadresse
Ytre Hvaler nasjonalparkstyre
Postboks 325
1502 Moss

Besøksadresse
Skjærgårdens hus
Vadbenken 8
1680 Skjærehalden

Kontakt
Sentralbord: +47 69 24 70 00
Direkte: +47 69 24 70 24
fmovpost@fylkesmannen.no
fmovmoo@fylkesmannen.no

Kystverket

Saksbehandler Monika Olsen

Vår ref. 2020/41125-4 432.3

Deres ref. 11/1788

Dato 29.01.2021

Ytre Hvaler nasjonalpark - dispensasjon - 54/1 - Torbjørnshjær fyr - fjerning av nordre landing og flytting av steinmasse ved slippen på østsiden - utlegging av moringer og stigeletrinn

Søknad fra Kystverket datert 03.12.2020 ble behandlet i Ytre Hvaler nasjonalparkstyre 29.01.2021.

Saksfremlegg til nasjonalparkstyret

Sak 2021_02 Dispensasjon – gbnr. 54/1 - Torbjørnshjær fyr - fjerning av nordre landing og flytting av steinmasse ved slippen på østsiden - utlegging av moringer og stigeletrinn.

Nasjonalparkstyrets vedtak

Det gis dispensasjon til riving av nordre landing, flytting av steiner foran slippen på østsiden, utlegging av bøyer og moringer ved nordre og søndre landing, samt stigeletrinn ved nordre og østre landing som vist på vedlagt kart for ønsket plassering på Torbjørnshjær på følgende vilkår:

- Arbeidene skal utføres med så skånsomme metoder som mulig, og på en tid av året når det gjør minst skade på dyrelivet i området. For at sjøfuglene på stedet skal få hekke i fred kan arbeidene ikke utføres i hekkeperioden fra 15. april til 15. juli
- Området der nordre landing har stått skal renskes for konstruksjonsmaterieil og naturlandskapet tilbakeføres så godt det lar seg gjøre
- Rivingsmassene skal ikke ligge igjen på land eller i havområdet, men levers på et godkjent mottak
- Steinene som flyttes fra slippen skal ikke fjernes fra området, men skyves lenger utover eller til siden for å danne nytt skjul/levested for marine arter
- moringer og bøyer skal fjernes av Kystverket straks de ikke benyttes lenger

Vedtaket er fattet med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.



Søknad til nasjonalparkstyret

Kystverket Regionkontor Sørøst søker nasjonalparkstyret om dispensasjon til riving av nordre landing, flytting av steiner foran slippen på østsiden, utlegging av bøyer/moringer ved nordre og søndre landing, samt stigetrinn ved nordre og østre landing som vist i kart for ønsket plassering på Torbjørnskjær (vedlegg 1):

Fjerning av nordre landing

Nordre landing har fått store skader på armeringen og betongen. Dette skaper fare for ferdsel i området. Henviser til tilstandsrapport utført i 2009, hvor det ble nevnt at det er fare for ras av betongflak pga krakelering. Konstruksjonen er ikke lenger i bruk og har ingen nytte, er også faremoment for folk som ferdes i nærheten av anlegget. Under befaringen var fylkeskonservatoren, områdeforvalter og Kystverket enige om at det er best og fjerne konstruksjonen og tilbakeføre landskapet (fjellkonturene) som den gang var.

Vi har til hensikt å pigge, skjære konstruksjonen i mindre biter. Denne operasjonen er stipulert til å ta ca 3 uker i godt vær. Betongen og armeringen lastes i bigbags, som fraktes av lekter til godkjent avfallsmottak. Ved bruk av lekter kan frakt av avfallsmassen ta ca. 1 uke. Alternativ er bruk av helikopter som tar ca. 2 dager å frakte avfall til mottaksplass. Oppstikkende armering fjernes slik at det er trygt å ferdes ved nordre siden av Torbjørnskjær. Fjerning av konstruksjonen gjør det trygt å ferdes på denne siden av øya.

Flytting av masse foran slippen ved østre siden

Det er en del stein som blir skylt inn mot slippen. Det er blitt så grunt at det gjør det vanskelig for små båter å legge til for å komme inn mot land fra denne siden. Tiltaket går ut på å flytte steinmassen lenger bort fra slippen for å få dybde for å kunne kjøre inn, og å fortøye en liten båt mot slippen.

Utlegging av moringer og klammere/stigetrinn på fjellet for å lette ilandstigning til øya

Det er behov for å utføre tiltak for å lette ilandstigning og tillegging av båter for å komme i land.

- Moring/bøye ved søndre landing for akterfortøyning av båter. (Her er det allerede gode stigetrinn og håndrekker)
- Etablering av stigetrinn/klammere på fjellet ved slippen for å kunne bruke som trapp/håndtak for folk når de skal i land. Det er ganske glatt på steinene spesielt når det er vått og fuktig på fjellet.
- Moring/bøye ved nordre landing for akterfortøyning av båter og etablering av stigetrinn/klammere på fjellet for å lette ilandstigning.

Kfr. vedlagt kart for ønsket plassering av omsøkte tiltak på Torbjørnskjær.

Koordinater for ønsket akterfeste ca. 15 meter fra land (Euref 89 Sone 32):

	Øst	Nord
v/ nordre landing	602379,971	6541131,9
v/ søndre landing	602436,957	6541002,63

Lovgrunnlag

Ytre Hvaler nasjonalpark ble opprettet 26.06.2009. Formålet (§ 2) med Ytre Hvaler nasjonalpark er å:

- bevare et egenartet, stort og relativt urørt naturområde ved kysten i sørøst-Norge,



- bevare et undersjøisk landskap med variert bunntopografi,
- bevare økosystemer på land og i sjø med naturlig forekommende arter og bestander, kystlandskap med sjøoverflate og havbunn med korallrev, hard- og bløtbunn.
Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I henhold til verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 er landskapet vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av varige eller midlertidige bygninger, anlegg og innretninger.... brygger, utlegging av moringer og bøyer,...sprenging og boring, bryting eller fjerning av større stein,... Opplystingen av tiltak er ikke uttømmende.

Ingen av de omsøkte tiltakene omfattes av verneforskriftens bestemmelser i § 3.pkt. 1.3, der forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse etter søknad. Søknaden må derfor behandles etter § 48 i naturmangfoldloven ((nml)(dispensasjon fra vernevedtak). Forvaltningsmyndigheten kan med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 første ledd, gjøre unntak fra verneforskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Hvorvidt det skal gis slik dispensasjon, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Vernemyndighetene må påse at det ikke gis tillatelse til tiltak på en måte eller i et slikt omfang at det får en vesentlig negativ effekt på verneverdiene.

I verneforskriften § 3 pkt. 4.1 Vern av kulturminner heter det at *Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes.*

For fredede kulturminner skal kulturminneforvaltningen som forvaltningsmyndighet være premissgivere. Tiltak som gjennomføres innenfor nasjonalparken må også rette seg etter kulturminnelovens bestemmelser om undersøkelsesplikt i § 9, samt meldeplikt for offentlige organer i § 25.

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn ved behandling av søknader om dispensasjon fra verneforskrifter. Prinsippene gjelder kunnskapsgrunnlaget § 8, føre-var-prinsippet § 9, økosystemtilnærming og samlet belastning §10, hvem som skal bære kostnadene ved miljøforringelse § 11 og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder § 12.

Situasjonsbeskrivelse

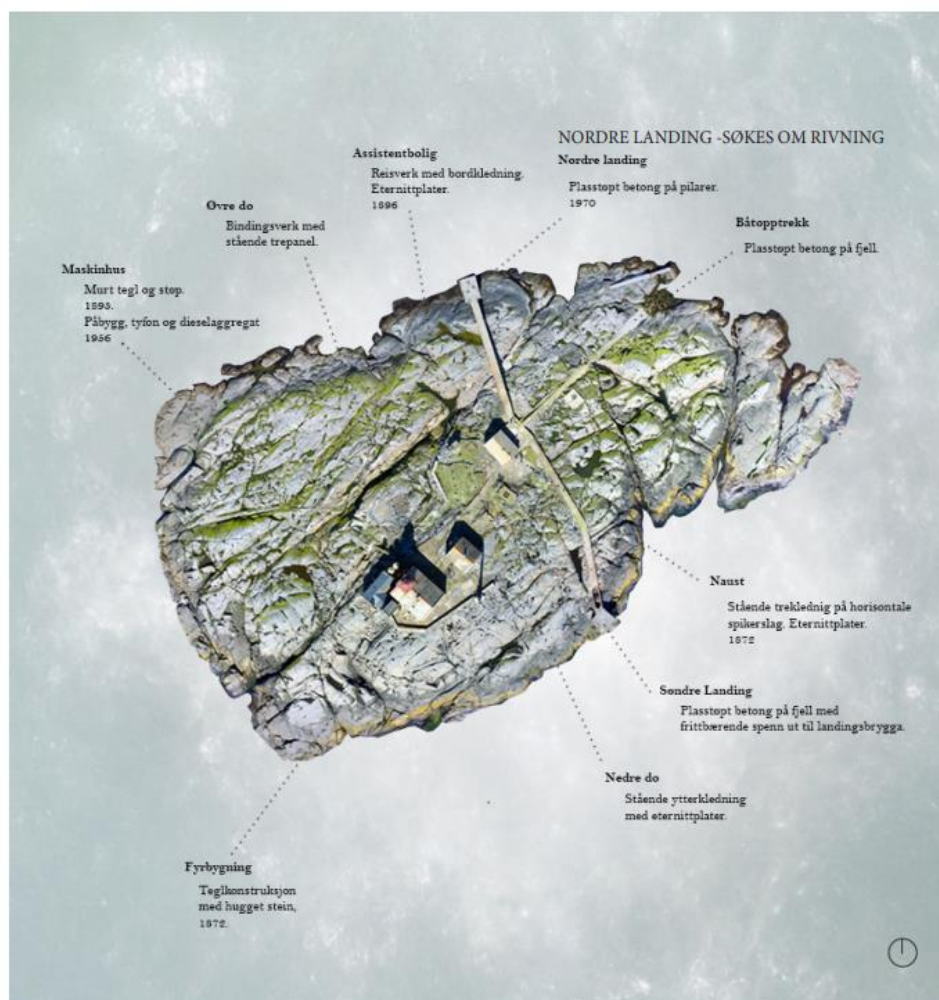
Torbjørnskjær fyrstasjon med fyrvokterbolig med fyrlykt, maskinhus, uthus, assistentbolig, smie, do, naust, søndre kai/ landing, brønn, bro og hage ble fredet i 1997 i medhold av Kulturminneloven (kml) av 1978, §§ 15 og 19. Fredningsvedtaket omfatter bygningenes eksteriør og fyrlyktens eksteriør og interiør.

Fylkeskommunen har i medhold av forskrift 9. februar 1979 om faglig ansvarsfordeling mv etter kulturminneloven, § 12 nr. 2 myndighet til å gjøre unntak fra vedtak om fredning og fredningsbestemmelser, dvs. fatte vedtak om dispensasjon. Siden omsøkte nordre landing ikke er omfattet av fredningsvedtaket, har Kulturarv Viken gitt en uttalelse til søknaden i stedet for vedtak om dispensasjon. I uttalelsen fra Kulturarv Viken datert 19.01.21 (vedlegg 3) pekes det på at det pga. de svært krevende landingsforholdene på Torbjørnskjær har det i årenes løp blitt etablert to landinger: Én mot syd og én mot nord (1970), og i tillegg en slipp



mot øst. Bare landingen mot syd er omfattet av fredningsvedtaket.

18. august 2020 ble det gjennomført en befaring der representanter fra Kystverket Sørøst, Ytre Hvaler nasjonalparkforvalter og Viken fylkeskommune v/ Kulturarv deltok (vedlegg 2). Vi gikk gjennom alle bygninger og installasjoner på Torbjørnskjær bl.a. for å se på tilstanden. Begge landinger/kaianlegg er i svært dårlig stand. Men tilstanden på nordre landing er verst, og den er så dårlig at den har vært avspærret i flere år. Tilstanden på den er for øvrig noe av bakgrunnen for at den ble trukket ut av forslaget om fredning.



EKSISTERENDE BYGNINGER OG KONSTRUKSJONER
Ortofoto fra fagskolen i Østfold, 12.05.17³



Foto nr.: 1

Nordre landing med naust
Oversikt fra sydvest.

Ovenstående foto er hentet fra Stærk & Co AS sin tilstandsrapport datert 30/06.2009 (vedlegg 6). Denne rapporten beskriver, kort fortalt, tilstanden på nordre landing som svært dårlig. Kystverket ønsker å sette i stand søndre landing, slik at også større båter kan legge til her. Nordre landing er så dårlig at den vanskelig lar seg sette i stand. Derfor søkes det om tillatelse til å rive den.

Vurdering

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig; jfr. nml § 48. Av forarbeidene til nml fremgår det at terskelen for å gi dispensasjon skal være høy, og i utgangspunktet fange opp uforutsette og spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene. Det er med andre ord i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene, som omfattes av bestemmelsen. Tiltaket kan heller ikke stride mot formålet med vernet. Tiltak som kan påvirke verneverdiene nevneverdig, vil som oftest også være i strid med verneformålet. Det kan imidlertid tenkes at et mindre tiltak har liten betydning for verneverdiene isolert sett. I slike tilfeller er det viktig å vurdere om en dispensasjon gjennom presedens vil kunne åpne for mange tilsvarende tiltak på stedet, slik at summen over tid vil stride mot formålet med vernet.



Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger, jfr. nml § 8. I denne saken har vi tatt utgangspunkt i vår kjennskap til området og eksisterende kunnskap hentet fra forvaltningsplanen, registreringer i Naturbase og Artskart har også blitt lagt til grunn (se vedlegg 5). Torbjørnskjær er et område med rikt fugleliv, hvor det i henhold til Artskart er registrert flere arter av nasjonal forvaltningsinteresse.

Torbjørnskjær fyr er en utsatt plass hvor ilandstigningsforholdene kan være svært vanskelige, også uten at det blåser særlig mye. Lite vind skal til før dønninger slår mot land og gir svelling som påvirker ilandstigningsforholdene. Været kan skifte fort her ute, og skape vanskelige forhold for bruk av båt. Det er to landinger på Torbjørnskjær, slik at når den ene landingen er utsatt pga. vind og vær, kan det være en mulighet for å legge til på den andre siden, eller bruke slippen på østsiden for mindre båter.

Det er søkt om dispensasjon til flytting av steiner foran slippen på østsiden, da det er en del stein som er skylt inn mot slippen, og hindrer tilgang med mindre båter. Tiltaket går ut på å flytte steinmassen lenger bort fra slippen for å få dybde for å kunne kjøre inn og fortøye en liten båt mot slippen. Steinmassene som skal flyttes er av begrenset omfang, og blir liggende i området utenfor, og kan gi rom for arter som kan bruke dette som skjul/levested; jfr nml § 10 om økosystemtilnærming.

Det er også søkt om etablering av stigetrinn på fjellet ved slippen og nordre landing, samt utlegging av moringer/bøyer ved søndre og nordre landing. På et såpass eksponert sted som Torbjørnskjær må det etter vår vurdering legges ut en ganske solid rigg, og tilhørende stor bøye. Disse tiltakene vil først og fremst påvirke det visuelle inntrykket av urørhet, men området er fra før av preget av menneskelige inngrep og er ikke urørt. Etter vår vurdering vil utlegging av moring ikke medføre forstyrrelse av naturen annet enn akkurat under etableringen, sannsynligvis også mindre enn hvis man må ankre opp med skipsanker hver gang de store båtene skal inntil Torbjørnskjær. Utlegging av bøyer/moringer ved nordre og søndre landing, samt stigetrinn ved nordre og østre landing som vist på vedlagt kart for ønsket plassering på Torbjørnskjær, vil bidra til økt sikkerhet for det nødvendige vedlikeholdsarbeidet som bør utføres jevnlig på det fredete fyret, men ha begrenset virkning på naturverdiene. Nasjonalparkstyret kan ikke se at planlagte fjerning av nordre landing på øya vil medføre ulemper med hensyn til ivaretagelse av det biologiske mangfoldet på stedet, men ser det imidlertid som svært viktig at det ved en gjennomføring av planlagte arbeider, settes vilkår med henhold til når på året arbeidene kan gjennomføres. For at sjøfuglene på stedet skal få hekke i fred bør arbeidene ikke utføres i hekkeperioden fra 15. april til 15. juli.

Det er forvaltningens oppgave å forhindre en bit- for bit-utvikling som på sikt vil kunne endre nasjonalparken eller deler av denne. Vi vurderer faren for presedensvirkninger til å være tilstede, men likevel begrenset, da det omsøkte tiltaket gjelder allmenne interesser, ikke private. Det er kun få andre uthavner/naturhavner av allmenn interesse innenfor nasjonalparken, som kan ha lignende utfordringer. Vi vurderer derfor at summen av slike tiltak over tid ikke vil stride mot formålet med vernet.

I hht. kulturminnelovens § 25 meldeplikt for offentlige organer har Viken Kulturarv, som er rette kulturminnemyndighet, uttalt seg til søknaden (vedlegg 3). Viken Kulturarv har ikke



noen innvendinger mot omsøkt tiltak med å rive nordre landing. De ser at det er store behov på Torbjørnskjær og mange prosjekter å bruke penger på. Kystverket ønsker å prioritere istandsetting av fyrstasjoner som har fått en ny bruk. Den prioriteringen har Viken Kulturarv forståelse for, samtidig som at eier må sørge for at et fredet anlegg holdes i stand enten det brukes eller ikke. Siden Kystverket må foreta økonomiske prioriteringer, mener Viken Kulturarv det er bedre at det brukes penger på å sette i stand søndre landing som tross alt er fredet enn å ta vare på en landing som ikke er fredet.

Hele øya som fyrstasjonen ligger på, er fredet etter kml § 19. Det vil si at grunnen som landingen står på er en del av fredningen. Det er derfor viktig at arbeidet gjennomføres så skånsomt som mulig og at terrenget tilbakeføres til sin naturlige tilstand så godt det lar seg gjøre. Det må ryddes godt opp etterpå. Viken Kulturarv håper at når fredete bygninger og andre installasjoner på Torbjørnskjær er ferdig istandsatt, vil det kunne åpne opp for en ny bruk. Nasjonalparkstyret kan også se betydningen av at tiltaket kan gi økt mulighet for å kunne oppleve Torbjørnskjær fyrs kulturhistorie, med dets unike beliggenhet, fordi stedet blir noe mer tilgjengelig.

Ulempene ved de omsøkte tiltakene anses å være få, og vil ha begrenset virkning for verneverdiene ved gitte vilkår. Tiltaket vil heller ikke stride mot formålet med vernet, eller bidra til at den samlede belastningen blir for stor (jfr. nml § 10). Miljøvennlige teknikker og metoder skal benyttes ved riving, jfr vilkår (nml § 12). Kostnadene for å hindre eller begrense skadene dekkes av tiltakshaver jf. nml § 11. Nasjonalparkstyret ser verdien i at omsøkte tiltak vil bidra til at nødvendig vedlikehold av dette fredete, kulturhistorisk viktige fyret, lettere kan gjennomføres gjennom større deler av året, og ut fra styrets vurdering finner vi at sikkerhetshensyn bør tillegges vekt. Vi anser at forvaltningsmyndigheten har tilstrekkelig grunnlag for å kunne fatte beslutning jf. miljøprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12. Førvar-prinsippet § 9 vurderes å være lite relevant i denne sammenhengen.

Klageadgang

Dette vedtaket kan med hjemmel i forvaltningsloven påklages til Miljødirektoratet innen tre uker etter at dette brevet er mottatt. En eventuell klage sendes til Miljødirektoratet via nasjonalparkstyret.

Med hilsen

Monika Olsen
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift



Vedlegg:

- 1 kart torbjoernskjaer
- 2 Befaringsreferat 18.08.2020
- 3 Torbjørniskjær fyrstasjon - Søknad om riving av nordre landing - Uttalelse fra Kulturarv Viken
- 4 Oversendelse av sak - Torbjørniskjær fyr - 54 1, Torbjørniskjær
- 5 Kart Torbjørniskjær naturtyper og arter
- 6 Torbjørniskjær-StærkCo

Kopi til:

Hvaler kommune	Storveien 32	1680	SKJÆRHOLDEN
Viken fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG
Statsforvalteren i Oslo og Viken	Postboks 325	1502	MOSS